RĒZEKNES ZIŅAS

Nr. 93. 2. gads
Trešdien, 1942. g.
2. decembrī

Iznāk trešdienās un sestdienās

Redakcija Rēzeknē, Br. Skrindu ielā 15, tālr. 2301. Atbildīgais redaktors Alberts Sprūdžs. Izdevējs Rēzeknes apriņķa priekšnieks Alberts Eichelis. Iespiests 57. spiestuvē Rēzeknē, Atbrīvošanas alejā 31. Abonēšanas maksa ar piesūtīšanu RM 0.72 mēnesī. Tekošs rēķins pastā 5565. Pasta skapītis 131.

NUMURS MAKSĀ 6 FENIŅI

Smaga boļševiku sakāve visās frontēs

Pirms nedēļas, reizē ar notikumiem rietumos, boļševiki ar lielām cerībām sāka arī savus lielo apmēru uzbrukumus dažādos austrumfrontes sektoros. Ciņās tika raidītas milzu kājnieku masas, ko atbalstīja sevišķi lieli tanku spēki. Šie boļševiku uzbrukumi vācu vadībai nenāca negaidīti un tāpēc boļševiku cerētie pārsteigumi visur izpalika. Vācu virspavēlniecība visur bija gatava šo uzbrukumu uztveršanai.

Boļševiku uzbrukumi dienvidrietumos no Kaliņinas un Toropecas cieta smagu neveiksmi. Uzbrukums šai frontes sektorā jau tika gaidīts un tāpēc vācu kaujas lidmašīnas pašā sākumā jau bija efektīgi traucējušas spēku koncentrēšanu.

Lai gan boļševiki meta ciņā lielāku skaitu tanku, tomēr visi frontes pārraušanas mēģinājumi sabruka vācu un sabiedroto spēku atvaires ieroču koncentrētā ugunī.

Lokāla rakstura iebrukumi prettriecienos nekavējoties tika nosprostoti un iztīrīti. Operāciju norisē kāda vācu divīzija triecās pret kāda iebrukuma rajona flankiem un nogrieza ienaidnieka spēkus, kuriem bija izdevies ielauzties vācu līnijās. Šī prettrieciena spars sajauca visu ienaidnieka spēku grupu un tā tika iznīcināta.

Vācu grenadieriem bija jācīnās pret desmitkārtīgu ienaidnieka pārspēku, jo pret vācu frontes līniju uzbrukumā nemitīgi brāzās vairākas boļševiku strēlnieku divīzijas un tanku brigādes. Vācu artilērijas niknā sprostuguns sēja nāvi un iznīcību uzbrūkošo masu vidū, bet citas baterijas uzņēmās ciņu ar ienaidnieka uzbrūkošiem tankiem. Nedēļas ilgās, ārkārtīgi niknās ciņās sašauti vairāk par 300 ienaidnieka tanku.

BOĻŠEVIKU UZBRUKUMI PIE TOROPECAS UN KAĻIŅINAS VĒL TURPINĀS

Raidot ciņās skaitliski pārākus spēkus, ko pavadīja liels skaits tanku, boļševiki no jauna mēģināja pāriet uzbrukumā.

Kopš kāda laika iestājies sals un spēcīgs sniegputenis stipri apgrūtināja karaspēka ciņas. Taisni ziemai iestājoties boļševiki cerēja gūt panākumus, jo viņi uzskata sevi par ziemas karam vairāk piemērotiem. Lai gan sniegputenis un sniega kupenas stipri traucē apgādi un karaspēka pārvietošanos, tomēr boļševiku vēl reiz izmēģinātais uzbrukums arī cieta neveiksmi. Bez lieliem cilvēku zaudējumiem, iznīcināti 105 tanki.

Neraugoties uz stipro vējputeni un nelabvēlīgiem laika apstākļiem, kas sagādāja lidotājiem sevišķi lielas grūtības, vācu gaisa spēki sekmīgi atbalstīja kājnieku operācijas un ar savu parasto precizitāti apkaroja ienaidnieka karaspēka kustības.

Vācu aviācija vilpveidīgi uzbruka ienaidnieka pozicijām, kā arī no niecīga augstuma plaujošos lidojumos vērsās pret ienaidnieka spēkratu kolonnām un iznīcināja lielu skaitu ar karaspēku un kara materiāliem piekrautās mašīnas. Bez tam vācu kaujas lidotāji ar ložmetēju uguni apšaudīja ienaidnieka cieši sablīvētās kājnieku kolonnas, nodarot smagus zaudējumus.

Krastu artilērija sargā Norvēģijas piekrasti. (Weltbild).

Jauns ciņas veids Ilmenes ezera purvos

Dienvidaustrumos no Ilmenes ezera sabruka ienaidnieka vietēja rakstura uzbrukumi. Pašu triecienvienības guvušas ievērojamus panākumus.

Ciņas šajā nepārvaramu purvu apvidū no vācu grenadieriem pieprasa ārkārtīgi lielu piepūli un izturību. Bieži vien šajās ciņās apvidus pavēl pielietot pavisam jaunus ciņas veidus.

Nesen vācu sapieri neizbrienamo ūdens purvu un nepārvaramo šķēršļu apvidū izlietoja jaunu ciņas veidu. Pa purvu un upju ūdens ceļiem triecienlaivās vācu vienības nogādāja smagos ieročus un karaspēku.

Pēc šādas sagatavošanās sākās pārsteidzošs uzbrukums, kura rezultātā ienaidnieks izsists no kādām nocietinātām svarīgām bunkuru pozicijām.

Boļševiki aizsviesti pāri Donai

Ar savu pēdējo lielu apmēru demonstrāciju boļševiki gribēja parādīt pasaulei, ka viņu spēki vēl nav galā. Tomēr jau tagad skaidri var pateikt, ka boļševiku tā saucamā «lielā ziemas ofensiva» cietusi lielu neveiksmi.

Arī dienvidrietumos no Staļingradas un tāpat lielajā Donas lokā boļševiki bez kādas saudzības vairākas dienas no vietas grūda milzīgas cilvēku un tanku masas. Neraugoties uz to, vācu un rumāņu spēki visās vietās sīksti pretojās un ienaidnieka pārspēkam nodarīja smagus zaudējumus.

Frontē starp Volgu un Donu ienaidnieks, neraugoties uz kājnieku un tanku masveidīgu raidīšanu kaujās, nespēja gūt panākumus. Boļševiku triecieni nemitīgi mainījās ar vācu - rumāņu prettriecieniem, ko efektīgi atbalstīja vācu un rumāņu bumbvedēji un stipri triecienaviācijas spēki. Ja ienaidniekam izdevās neliela apmēra izrāvieni, tad jau nākamās stundās šie izrāvienu rajoni tika nosprostoti un prettriecienos likvidēti. Boļševiki ciņās mēģināja raidīt arī lielus kavalērijas spēkus, lai ar to palīdzību noklūtu vācu aizmugurē, bet arī tas nedeva cerētos panākumus. Padomju ofensīva arī šai frontes sektorā cieta neveiksmi un to spēki tika atsviesti pāri Donai.

Sevišķi izcilu sniegumu šinīs lielajās atvaires kaujās deva pirmo reizi kaujās mestie jaunie ieroči. Jaunais ātršāvējs ložmetējs, kas vienas minūtes laikā pret ienaidnieku raida 3.000 ložu, pierādījās par lielisku kājnieku smago ieroci. Šāds ložmetējs viens atsver 4—5 agrākos ložmetējus un līdz ar to dod iespēju pieckārtīgi samazināt cilvēku skaitu.

Tikpat graujošs izrādījās jaunais liesmumetējs tanks, kurš spējīgs spļaut uguns liesmas tālu uz priekšu un pat pāri augstākiem vairākstāvu namiem. Šie ieroči iespaidīgi ietekmēja kauju iznākumu.

Franču flotes zaudējumi Ziemeļafrikā

DNB. Višī. Franču admiralitāte publicē pirmos franču flotes zaudējumus Ziemeļafrikā. Angļu-amerikāņu negēlīgā uzbrukumā, galvenokārt kaujās pie Kasablankas, cik līdz šim zināms, krituši 49 virsnieki un 450 kareivji. Ievainots 31 virsnieks un 641 kareivis.

Pēc pēdējām ziņām lielāki ir arī franču kuģu zaudējumi. Kasablankā vien kaujas nespējīgi kļuvuši 12 kuģi. Sēklī izsēdināts kaujas kreiseris «Jean Bart» un kreisers «Primauguet». Bojāti iznīcinātāji «Albatros», «Milan» un «Malin», kā arī torpedlaiva «Brestois». Nogremdēti iznīcinātāji «Fougbueux», un «Boulonnais», kā arī trīs zemūdenes. Sēklī izsēdināta zemūdene «Meduse».

AMERIKĀŅU FLOTES ZAUDĒJUMI

DNB. Berlīne. Savienoto valstu flote pirmajos 11 kara mēnešos zaudējusi ¾ savu aviācijas bazes kuģu. Kara pirmajā dienā Savienoto valstu kara flotē skaitījās 8 aviācijas bazes kuģi, ar kopā 155.000 tonnām. No šiem 8 karakuģiem japāņu virs un zemūdens flote līdz šim iznīcinājusi jau 7 — «Hornet» ar 20.000 t, «Wasp» ar 14.700 t, «Enterprise» 19.900 t, «Yorktown» 19.900 t, «Lexington» 33.000 t, «Saratoga» 33.000 t, kā arī «Langley» ar 11.050 t. Miera laikā šo kuģu apkalpē skaitījās 10.000 vīru, no kuriem lielākā daļa noslīkusi kuģiem bojā ejot. Šie lielie aviācijas bazes kuģu zaudējumi Savienotās valstis piespiedušī savus okeāna milzeņus pārbūvēt par aviācijas bazu palīgkuģiem. Pirmie trīs šādi par aviācijas bazu palīgkuģiem pārbūvētie okeantvaikoņi krita par upuri japāņiem jūras kaujā pie Santa Kruca salām.

* Virs Bueos Aires plosījusies liela vētra. Nodarīti ļoti lieli zaudējumi un nonāvēti vairāki cilvēki.

Amerikāņu jaunatne uz slidena ceļa

DNB. Stokholma. Jaunatnes noziegumu skaits Sav. valstīs kopš kara izcelšanās ārkārtīgi pieņēmies, raksta «Dagens Nyheter» speciālkorespondents no Ņujorkas. Kamēr jaunatnes noziegumu skaits Ņujorkā palielinājies par 10%, citās pilsētās, sevišķi rūpniecību centros, kur cilvēki dzīvo saspiesti, pat barakās un teltīs, jaunatnes noziegumu skaits sasniedz vairāk kā 30—50%. Bērnu vecāki, kuri strādā visu dienu municijas fabrikās, ir spiesti atstāt savus bērnus likteņa varā. Valsts sociālās iestādes nav spējīgas še izpalīdzēt. Korespondents tālāk apraksta daudzo jaunatnes tiesu darbību un uzdevumus Ņujorkā, kuras pēdējā laikā sevišķi daudz nodarbina jautājums par mazgadīgo, pa daļai 14-gadīgu meiteņu prostitūcija.

Jātop!

Kara laiks daudzkāršo gara un materiālo ražojumu produkciju. Un tieši šai laikā tautu nākotnē — uzvara — prasa gara un fizisko spēku enerģijas kāpināšanu.

Ciņa un darbs uzvarai nav tukšs sauciens. Bez darba ar tā augļiem ciņa ir zaudējums, un bez ciņas nenāks uzvara — nodrošinājums mierīgam darbam un laimīgām dienām tautām un valstīm turpmākās gaitās. Ja domājam par uzvaru, tad ciņa un darbs ir nedalāmi. Šo nedalāmību varam apzīmēt par lielo tapšanu tautām un valstīm, par viņu jaunās dzīves kaldināšanas procesu. Šai kaldināšanā pati dzīves īstenība un arī mērķis — uzvara — prasa stingri ievērot darba sadales principu. Sadalē ietilpst divi lielas grupas: cīnītāji frontē un darba darītāji aizmugurē. Kā vieni, tā otri zināmā mērā ir līdzvērtīgi. Šo sapratīsim, ja iedomāsimies atbildi jautājumam, kur un kāda būtu fronte, ja aizmugurē nebūtu roku dažāda veida produkcijas kāpināšanai? Protams, te lai netop iedomīgi slaisti, kuru nekad un nekur nav trūcis. Slaistiem jāievēro: viņi tiek novēroti un ievēroti, vienalga, lai cik raibos tērpos tie staigātu, lai kādu valodu runātu, lai kādus «nopelnu» greznumus sev piespraustu. Viņu darbs — dižošanās uz cīnītāja un darba roku rēķina, sabiedriskā un materiālā spekulācija — ir noziegums, ko frontes cīnītāji un strādājošā tauta aizmugurē neaizmirsīs pat uzvaras gaviļu svētkos.

Latviešiem uzņēmība un čaklums ir nācijas īpašības. Kara laika grūtības jo smagi guistas arī uz tām, kāpēc tik bieži dzirdam vārdus «nav», «nevar», kas ir kā uzspiež tik nepatīkamo glēvulības zīmogu. Lai neaizmirstam, ka kara laiks nevis nospiež, bet vairo garīgo un fizisko spēku enerģiju. Šādas likumības miera laikā nav. Sekojot minētās daudzkāršības īpatnējai likumībai, mums galīgi jālikvidē «slaistu problēma». Mūsu tautas turpmākās dienas prasa no katra pilsoņa «nav» un «nevar» atmaiņāt ar «jātop!».

Lielajā tapšanas procesā latvieši iekļāvušies darba sadales abās grupās. Tapšanai nav sākuma un beigu robežu, jo tas ir mūžīgās gaitas likums. Agrāk vai vēlāk jāzaudē katram, kas kaut kādā veidā uzstātos pret šo likumu, pret dzīves straumi, vai kā ikdienas mēdz teikt — dzīves ratu mēģinātu griezt otrādi. Mūsu tautas īpašības — uzņēmība un čaklums, tāpat arī augstvērtīgie kultūrālie sasniegumi liecina, ka mēs ejam saskaņā ar mūžīgo likumību — «jātop», tāpēc kara laika grūtības nedrīkst mūs nomākt.

Arī tā ir cilvēces gaitu likumība, ka cilvēks pārstāv divi būtnes: radījumu un radītāju. Lieks ir katrs indivīds, kas ar sevi neiekļaujas šai cilvēces attīstības gaitas likumībā. Tikai kā radītājs cilvēks seko mūžīgās gaitas likumam un attaisno savu esamību.

Katrai dzīvotspējīgai tautai jākomplektējas no indivīdiem, kas spēj radīt. Vēstures gaitas liecina, ka latviešu tauta kopš mūžiem un vienmēr ir komplektējusies no dzīvi progresējošiem indivīdiem. Ja ir mazi izņēmumi, tad turpmāk tas nedrīkstētu būt. Mums jārada jāražo ne tikai vērtības, bet jārada visas dzīves progress.

Nav pareizi aizbildināties, ka kara laiks liedz iespējas dzīves jaunceltnes darbam. Mums jāatbrīvojas no aizspriedumiem. Tikai veselīga, stipra, bagāta aizmugure nodrošina sekmes frontē. Tikai svaiga un mūžīgi topošā tauta garantē sev nākotni, vienalga — kara vai miera laiku apstākļos.

Vērts atcerēties Itālijas karu Abesīnijā, kad Ženēvas institūts rādīja savu vienīgo iespēju sankcijas, Itālija palīdzēja pati sev. Tautas apņēmība — «jātop» radīja brīnumus: izgudrojumi un ražošanas produkcija strauji kāpa. Tautas darbs kopā ar ciņu — atnesa uzvaru.

Kaut uz mirkli vērts atcerēties nesen redzēto ceļojošo izstādi — «Vācija palīdz sev» lai saprastu vācu armijas uzvaru noslēpumu.

Vērts atcerēties mūsu tautas stāvokli pirms 24 gadiem. No nekā jau 21 gada laikā mēs bijām tauta ar tik lielām kultūrālām un materiālām bagātībām, ka godam ierindojamies tautu krāšņākā zledā. Tad mūs vadīja mūsu nācijas īpašības — uzņēmība un čaklums — un visuma attīstības likumība — «jātop».

Ar ātru rīcību novērsts nodevības mēģinājums

Bruņoto spēku virspavēlniecība 27. novembrī ziņoja:

Pēc angļu un amerikāņu karaspēka iebrukuma franču koloniju apgabalā, vācu un rumāņu karaspēks iegāja līdz šim neokupētajā Francijā, lai kopīgi ar franču armiju to sargātu pret tālākiem angļu un amerikāņu uzbrucēju iebrukumiem.

Pēc tam kad franču karaspēka un flotes virspavēlnieks ar goda vārdu bija apņēmies kopā ar savām formācijām iekļauties kopējā aizsardzībā, franču armija pēc Vadoņa gribas tika atstāta ne tikai neskārta, bet arī pa daļai pastiprināta un apbruņota, kā arī svarīgais Tulonas cietokšņa sektors ar franču Vidusjūras floti atstāts patstāvīgai franču aizsardzībai.

Starplaikā augstāku franču virsnieku goda vārda laušanas gadījumi un bēgšanas mēģinājumi pieauguši. Tāpat bija redzams, ka anglo-sakšu ietekmē pieņemas sistemātiska kūdīšana pret franču armijas grību sadarboties un pēdējās dienās tā pārgāja arī uz Tulonas floti.

Atzīstot, ka šī franču armijas politiskā saskaldīšanās pieaugošā mērā apdraudēja vācu un itāļu okupācijas karaspēka drošību un bojāja Francijas valsts vadības autoritāti, Vadonis un duče pagājušā naktī izdeva pavēli okupēt Tulonas cietoksni, aizkavēt franču Vidusjūras floti no nodomātās izbraukšanas un demobilizēt franču armijas nedrošos kontingentus.

Vācu un itāļu karaspēks paklausījis šai pavēlei ar zibenātru rīcību, jau dīgļi apslāpējis atsevišķās vietās uzliesmojošo pretestību, kas radusies kūdītāju anglo-sakšu elementu ietekmē un nedaudzās stundās izpildījis uzdoto uzdevumu.

Kopš agra rīta Tulonas pilsēta un osta ir vācu un itāļu karaspēka rokās. Daļa franču flotes, neskatoties uz franču valdības pretpavēli, nogremdējusies.

Pašreiz notiek saskaldījušos franču formāciju demobilizācija, ko veiks īsā laikā.

Sabiedroto apgāde cieš smagus zaudējumus

No Nordkapa līdz Kapštatei 17.000 km garā aizsardzības valnī apkārt Eiropai un Afrikai vācu zemūdenes kontrolē visus jūras ceļus. Katrs kuģis, katra kuģu karavāne, kas atstāj Amerikas krastus un dodas pāri Atlantikam, ir padota vācu zemūdeņu briesmām. Daudzi kara un tirdzniecības kuģi ar savu vērtīgo kravu aiziet jūras dibenā nesasniedzot mērķi.

Vācu bruņoto spēku virspavēlniecības speciālziņojums novembra pēdējās dienās atkal pavēstīja 19 kuģu nogremdēšanu 123.000 brt. koptilpumā, ko veikušas vācu zemūdenes okeānu ūdens plašumos no Ledusjūras līdz ieejai Indijas okeānā.

Par spīti nelabvēlīgiem apstākļiem un rudens vētrainiem ūdeņiem, zemūdeņu panākumi nemazinās.

Kājnieki ieņem pozicijas ierakumos. (Weltbild).

No tā, kas mums ir tagad, pirms 24 gadiem nebija no līdzības. Vēl mūsu mājās laukos ir pietiekami daudz izejmateriālu, lai tik daudz nesūrotos par to, ko uzģērbsim, ar ko kājas ausim. Tāpat pietiekami daudz līdzekļu mums ir arī lai latviešu uzņēmībā un čaklumā novērstu caurvēju istabā, lietus, tecēšanu šķūnī vai klētī. Sūrošanās tik un tā nepalīdzēs. Nav par agru turpināt mūsu tautas un zemes uzbūves darbu. Salīdzinājumā ar mūsu brīvvalsts tapšanas dienām, izņemot nožēlojami niecīgo skaitu tenkotāju, zīlētāju, spekulantu un slaistu — citu kavēkļu mums nav. Negatīvie elementi nekad nav noteikuši tautas ļiktenus ilgākam periodam, turpmāk tie nemoteiks nemaz.

Dzīvotgriba bez dzīvotspējas vēl nav nekas. Ja līdz šim visai pasaulei tik spilgti esam parādījuši savu dzīvotgrību un dzīvotspēku, tad jo galīāk to rādīsim tagad, kad kara uguns gaismā arī uz mums skatās daudzas un dažādas acis. Neviens nedrīkstam palikt nedzirdīgs un pasīvs tautas dzīvības saucienam: «Tauta, tev jātop vienotai un stiprai savā stājā, lielai šīs dienas notikumu norisei!» Tāpēc visiem bez izņēmuma — katrā vietā, laikā un gadījumā — pašlerosuni un darbu!

K. Fabriks.

ĪSOS VĀRDOS

* Prāgas medību pētīšanas institūts šogad putniem bagātos apgabalos licis sakert 25 000 lauku irbju, lai pavasarī tās palaistu jaunās dzīves vietās.

* Tokijas tuvumā šais dienās notiks lieli Japānas jauno armijas un aviācijas virsnieku manevri. Manevros piedalīsies **10 000 Japānas** militārās un lidotāju akadēmijas kadetu.

* Kalkutā kādā hindu templī svinību laikā izcēlies ugunsgrēks. Sadedzis 141 cilvēks.

* Londonā pakāries Džons Tamlinsons — aiz sašutuma par to, ka 1850. g. 28. jūlijā saules aptumšošanās Vācijā bijusi labāk redzama nekā Anglijā.

* Divi itaļu zinātnieki - ķīmiķi atraduši jaunu papēmienu brūnogles izmantošanā. Ar šo saimnieciski visai svarīgo atklājumu, kas dod iespēju pilnīgi izmantot brūnogli, iepazīstināts Duče, kurš devis rīkojumu zinātnieku pētījumus nekavējoties izlietot rūpniecībā.

* Norveģu ārsts Hirdens atradis papēmienu kā pēc matiem noteikt to īpašnieka vecumu. Papēmiens dibināts uz atradumu, ka jaunāku cilvēku mati īpašā šķidrumā ātrāk izšķīst. Izpētot 2000 gadījumus, sastādīta tabula vecuma noteikšanai matu pārbaudes ceļā. Pēc Hirdena slēdziena normāli cilvēkam dienā izkrīt 30 līdz 50 matu.

* Zinātnieki izpētījuši, ka vasaras rītos dienas gaisma ir astoņas reizes gaišāka, pusdienas laikā — piecas reizes, bet pēcpusdienā — desmit reižu gaišāka nekā tai paša laikā ziemā.

* Kādā Bostonas naktslokālā izcēlies liels ugunsgrēks. Gājuši bojā 470 cilvēki. Zaudējumi ir milzīgi.

* No Bagdades ziņo, ka jebrucis dzelzceļa tilts pāri Eifratas upei, pār kuru uzturēta satiksme starp Turciju un Irāku. Šis nelaimes gadījums uz ilgāku laiku pārtrauc dzelzceļsatiksmi starp abām valstīm.

MĀKSLAS UN AMATNIECĪBAS IZSTĀDE RĒZEKNĒ

NOVADA KOMISĀRS H. RIECKEN'S — MĀKSLAS UN AMATNIECĪBAS IZSTĀDES GODA ŠEFS

Daugavpils novada komisārs H. Riecken's uzņēmies izstādes goda šefa pienākumus un izrādījis vislielāko pretimnākšanu izstādes noorganizēšanā. Novada komisāra lielā labvēlība un interese par izstādi, lai pamudina ikvienu rūpēties par tās labu un iespējīgu sarīkošanu.

JAUNI EKSPONATU PIETEIKUMI

Mākslas un amatniecības izstāde Rēzeknē solās izvērsties par sevišķu tautas mākslas parādi. Visai iespaidīga būs keramikas un podniecības nodaļa, kurā Silajāņu podnieki vien izstādīs veselu četru cepļu dedzinājumu. Polikarps Rinčs, Polikarps Vincāns un Donats Kaļva pašlaik dedzina izstādei nodomātos darbus: vāzes, svečturus, galda servizes etc.

Lielu interesi izstādes sarīkošana radījusi arī lauku iedzīvotājos. Eksponatu pieteikšana visatsaucīgāk uzņemta Sakstagala pagastā. Tīklīdz tur bija nonākušas pirmās ziņas par izstādes rīkošanu, Sakstagala pagasta vecākajam tūlīt arī pieteicās pirmie izstādītāji: Tekla Puksts (Sileniekos) izstādei pieteica galdautus, dvieļus un gultas segas; Eleonora un Helēna Jaudzems (Sileniekos) — galdautus, dvieļus, palagus, segas, jostas un cimdus; Jūlija Keirāne (Vorkaļos) — galdautus, segas, zeķes, dvieļus un diedziņu izstrādājumus; Veneranda Reiniks (Jaunslobodā) — logu aizkarus, galdautus, segas un diegu izstrādājumus un Elza Laizāne (Somos) — dažādus rokdarbus. Jānis Visockis (Kalnaslobodā) izstādes apmeklētājiem rādīs dažādus auklu apavu paraugus, linu pinumus u. c. auklu izstrādājumus. Kārklu pinumus, īpatnējas vāceles un traukus savukārt izstādīs J. Brazgalis (Sakstagala Krisceļos).

Izstādē būs reprezentēta arī Latgales grāmatsiešanas māksla. Grāmatsējējs Rockāns izstādīs vairākus ādas, kaliko un audekļa sējumus, kuriem izlietots mūsu pašu linu audeklis. Blakus grezniem sējumiem apmeklētāji varēs vērot parastos bibliotēku un visvienkāršākos kara laika iesējumus, tāpat arī kantora grāmatu un albumu paraugus.

EKSPONĀTU PIETEIKŠANA RĒZEKNES PILSĒTĀ

Mākslas un amatniecības izstādei domātie priekšmeti Rēzeknes pilsētā piesakāmi rīcības komitejai, Br. Skrindu ielā 15-a, tālr. 2704, vai arī tiešj attiecīgo izstādes nodaļu vadītājiem: glezniecības un tēlniecības darbi — Eglem, tālr. 2321; podniecības (keramikas) izstrādājumi — Gailim, tālr. 2467; akmens, koka un dzelzs izstrādājumi — arodskolas direktoram, inž. Kārklipam, tālr. 2402 vai Grosbergam, tālr. 2526; apģērbi, audumi, rokdarbi etc. — Tuča k-dzei, tālr. 2633, Tupes j-dzei, tālr. 2757 un Kažoka j-dzei, tālr. 2883. Pinumi piesakāmi T. Laizānes k-dzei, Rēzeknes bibliotēkā.

UZAICINĀJUMS AMATNIEKIEM

Rēzeknē, laikā no 1942. g. 20. decembra līdz 1943. g. 31. janvārim notiks mākslas un amatniecības izstāde.

Vecās līdzšinējās izstādēs amatnieki ņēmuši visdzīvāko daļību un amatnieku darināties priekšmeti arvien saistīja vislielāko uzmanību un izpelnījās atzinību.

Latgales amatnieku starpā nav mazums īsto amata lietpratēju, kas spēj radīt vērtīgus darbus. Tie nav glabājami mājās, bet nododami vispārības apskates nolūkā, rādīt ko spēj neatlaidīgā darbā veikt čakla amatnieka roka.

Rēzeknes amatnieku biedrība aicina visus savus biedrus un vispārj amatniekus kuplināt izstādi ar saviem izstrādājumiem, piegriežot sevišķu vērību tiem izstrādājumiem, kas būtu raksturīgi kara laika apstākļos.

Eksponatu nodošanas kārtība izstādei ir norādīta izstādes rīcības komitejas uzsaukumos.

Tuvākus paskaidrojumus interesentiem biedrība sniedz savā kancelejā, Dārzu ielā 10, parastā darba laikā vai pa tālr. 2686.

Rēzeknes amatnieku biedrības priekšnieks
V. Basenkovičs.
Sekretārs A. Aizsilnieks.

Dāvanas frontes karavīriem

Tuvojas Ziemassvētki. Tie ir svētki, kad katrs atceramies savus tuvākus, kad cenšamies tiem sagādāt kādu prieku, kādu gaišāku brīdi. Apziņa, ka esam sagādājuši citiem prieku, ienes mūsu sirdīs svētku gaišumu un padara mūs pašus skaidrākus. Šogad, atceroties savus tuvākus un gatavojot tiem kādu iepriecinājumu, atcerēsimies arī tos, kas, būdami tālu no dzimtenes, tālu no savējiem, paši nevarēdami izjust svētku mieru, gādā par to, lai mēs šos svētkus varētu mierīgi nosvinēt. Tie ir mūsu karavīri, kas cīnās par mūsu mieru un drošību. Ir liels skaits to nelaimīgo, kas baigajās dienās no mūsu vidus aizvesti nezināmā tālumā. Ja mēs no šīm briesmām esam izglābti un varam svinēt gaišos Ziemassvētkus savā dzimtenē un savu tuvinieku vidū, tad mūsu svētākais pienākums ir sajust pateicību un atcerēties tos, kas frontē liek savu dzīvību kļā, lai tādas baigas dienas mums vairs nebūtu jāpiedzīvo.

Pagastu iedzīvotāji sirsnīgi aicināti dāvināt, cik un kas katram iespējams, lai kopīgi izteiktu savu pateicību, un nosūtot dāvanas, sagādātu kādu iepriecinājumu mūsu brīvprātīgiem karavīriem frontē. Ziedot var cimdus, zeķes vai citus priekšmetus, kas noder siltumam, cepumus, ābolus u. c. ēdamas lietas ,gan tikai tādas, kas ilgāk uzglabājas, tāpat papirosus, rakstāmlietas, grāmatas etc. Dāvinājumi jānodod vietējās pagastu valdēs līdz 13. decembrim, lai jau laikus varētu tos nosūtīt, un karavīri uz Ziemassvētkiem tos saņemtu.

Rēzeknes, Ludzas un Abrenes saimniecisko darbinieku apspriede Rēzeknē

9. decembrī Rēzeknē, pilsētas kino telpās notiks svarīga Rēzeknes, Ludzas un Abrenes apriņķa saimniecisko darbinieku apspriede. Apspriedi ģenerālkomisāra uzdevumā sasauc Lauksaimniecības galvenā direkcija. Apspriedē piedalīsies apriņķu, pilsētu un pagastu vecākie, darba pārvalžu priekšnieki, apriņķu agronomi un apr. lopkopības instruktori, C/S. «Turība» nodaļu, piensaimnieku sabiedrību un patērētāju biedrību vadītāji, tāpat arī apdrošināšanas inspekciju, pasta, telefona amatpersonas, ceļu inženieri un visi rajonu un pagastu agronomiskie darbinieki. Ģenerālkomisāra un latviešu saimniecīko iestāžu pārstāvji apspriedē sniegs norādījumus apriņķu saimnieciskās dzīves vadītājiem.

Tirības un kārtības nedēļa Daugavpilī

Uz Daugavpils novada komisāra H. Rieckena ierosinājumu, pirmdien Daugavpilī sākās tirības un kārtības nedēļa. Šai laikā uzposīs pilsētas mājas un pagalmus, pārbaudīs tirības un un kārtības stāvokli uzņēmumos un privātās mājās un raudzīsies, lai iestāžu un veikalu darbinieki attieksmē pret publiku parādītu laipnību un kārtības sajūtu.

BERLĪNES OPERAS SEKSTĒTA KONCERTS BALVOS

23. nov. Balvos notika Berlines Operas seksteta koncerts, kurā piedalījās Gerda Hofmann un Marga Reitl-Ernst, — soprāni, Lydia Mex — alts, Paul Beinert — tenors, Theodor Baden — bass un Paul Elbern — klavieru pavadījumi. Koncertā ieradās vācu garnizona karaspēka vienības augstākā vadība ar virsniekiem, karavīru saime un Ortskommandantūras aicinātie goda viesi — iestāžu vadītāji ar darbiniekiem un sabiedrības pārstāvji. Koncerts noritēja lielā pacilātībā un klausītāju kuplie aplausi un suminājumi mākslinieciem bija pateicība par mākslinieciski pilnvērtīgo koncerta plašo programmu. Atzīmējams, ka mākslinieciem nācās sniegt daudz piedevu. Karavīru un viesu silti suminātī mākslinieki atstāja koncerta zāli un atvadoties izteicās: «Uz veseligu atkalredzēšanos». Jāatzīmē Ortskommandantūras lielā pretimnākšana sabiedrībai par pagodinājumu ar ielūgumiem uz šo mākslinieciski pilnvērtīgo koncertu, — par ko Ortskommandantūrai sirsnīgs sabiedrības paldies!

Saules noslēpumi filmā

Jau pašos sākumos filma nav kalpojusi tikai kā publiska izprieca, bet jau tad nostājusies zinātnes rīcībā. Taurenu attīstīšanās no kāpura, infuzoriju dzīves veids un pat augu augšana — viss tas novērots filmā. Pēdējā laikā filmu izmanto arī astronomijas laukā. Pateicoties jaunai zinātniskas filmēšanas metodai, iespējams ar filmām demonstrēt zvaigžņu pasauli.

Nesen vācu lielais astronoms Erichs Dolecals kādu savu priekšlasījumu ilustrēja ar filmu, ko varētu raksturot par zinātniskās kinematogrāfijas visaugstāko sasniegumu. Šī filma tagad ir Vācijas valsts fotogrāfijas un filmas pārvaldes īpašums. Tā uzņemta pasaules augstākajā kalna observatorijā, uz «Picdu-Midi», Pirinēju kalnājā, tā tad 2 800 metru augstumā. Šis pirmās pasaules kosmiskās filmas operators ir franču astronoms Lyot. Viņš to izdarīja ar speciālu ierīci, ar t. s koronografu, kas laika ilēču uzņēmumos **sekundēs salīsina** stundu notikumus. Tādā kārtā šī filma mums spēj rādīt ārkārtēji spēcīgas eksplozijas lielajā pasaules sfairā, un mums šķiet, it kā liels pasaku milzis pēkšņi būtu uzpūtis savu elpu putekļu kalnam, kuri sagriezušies straujā virpulī. Tālāk redzam, kā šis putekļu virpulis ar augošu ātrumu izplatās tālāk, līdz beidzot atkal nokrīt saulē. Šo parādību zinātnieki apzīmē par saules protuberancēm. Filma mums rāda, ka pretēji zinātnieku agrākajai teorijai šīs protuberances vis nerodas no saules virsmas, bet ka tās nokrīt no apkārtējās telpas uz sauli. Līdz šim nav izdevies rast izskaidrojumu šīm eksplozijām. Zinātniekiem bija jāsamierinas ar faktiem. Tagad filma mums ļauj sīkāk izpētīt šos procesus, un mēs varam cerēt, ka drīz izdosies arī noskaidrot šo astronomisko parādību ietekmi uz mūsu zemes lodes. Piemēram, zinātnieki spriež, ka šīs saules protuberances iespaido mūsu laika apstākļus. Kā filma mums to rāda, saules protuberances ir izstarojumi, kas sastāv no ūdeņraža, helija un kalcija, kuri vilņo virs saules koronas, t. i. saules virsmas gāzu kārta. Tālāk filmā varam novērot, kā gāzu strāvojumi pēkšņi maina virzienu, bet neraugoties uz to, arvien ievirzas vecajos riņķojumos, pat viņi savienojas pēkšņās grandiozās eksplozijās.

Filma katrā ziņā interesē arī nelietpratēju, jo tā ilustrē sauli, kā mūsu planētu sistēmas centru. Līdz šim mēs par to zinājām tikai nedaudz, tas ir vēl mazāk kā par planētām un citām pasaules telpas zvaigznēm. Mēs gan spējām aprēķināt saules apmērus un tās attālumu no zemes lodes un citām planētām, mēs arī zinām, ka saules absolūtā temperatūra ir 600°, bet to, kas norisinās saulē un tās tuvākajā apkārtnē, to mēs līdz šim varējām tikai nojaust. Astronomi nav varējuši izskaidrot saules enerģijas pastāvīgo atjaunošanos. Lielās gaismas dēļ pat grūti konstatēt saules ārējo izskatu. Tikai pēdējā gadsimta maiņā izdevās konstruēt speciālinstrumentus, kas palīdzēja iegūt kautcik pareizu saules virsmas attēlojumu. Tāpēc zinātnieki tagad uzskata filmu par līdzekli, kas ievērojami sekmēs saules pētījumus.

Deribu alus

K. Plencinieces stāsts

(Beigas.)

Bet kad pielēja glāzes, svāts ar brūtganu saskatījās. Glāzēs neredzēja vairs brūnā putojošā miestiņa, bet tur bija paniņām līdzīgs, pelēks šķidrums.

Mājas tēvs pacēla glāzi un dzēra. Dzēra uz meitas laimi, bet līdz pusglāzei neticis, plati iepletām acīm ar sparu to nolika galdā.

— Ak, tad tāds ir tas mans nākošais znots!..

Saviebās arī pārējie un nolika glāzes, bet vecais Stiebriņš iekarsa vēl vairāk.

— Ar samazgām, kā teļu, domājiet mani dzirdīt! Vai es tāds dzērājs, domājiet visu pasauli izdzeršu, ka bija jālej ūdens! Braucat ratā ar savu zupu! — un vecais Stiebriņš iespēra ar kāju mucā. Tā aizvēlās līdz durvīm.

Nevarēdams valdīt smieklus, Miķelis iekoda delnā, bet kad atkal pieliecās pie loga, redzēja, ka mājas ļaudis stāvēja vienā pusē, bet ciemiņi, taisnodamies, manījās uz durvju pusi.

— Ak, jūs neesat vainīgi!? Vai tad es tās samazgas brūvēju? Paši piesūkušies kā odi un man te šitādas... Manam galdam kauns par tādiem, ne tikai cilvēkam...

Pagalmā svāts strīdējās ar brūtganu un gribēja iet jau atpakaļ, bet vecais Stiebriņš draudēja:

— Palaidīšu suni, ja jūs te vēl miņāsities!

Galvas lauzīdami, svāti atkal aizrībināja pār Stiebriņu tiltiņu un, tad pa lielceļu tālāk.

III

Nu Miķelis atlaida ermoņikai siksnas un, ejot pa Stiebriņu pagalmu, lika kauliņiem lēkāt zem viņa pirkstgaliem.

Mēlītes atsaucās cita citai un dziedāja skaistu, pavasarīgu melodiju.

— Kur tu te tā apkārt diedelē? Naktīs vairs neliksies mierā! — Durvīs sauca vecais Stiebriņš.

— Nedusmo, labais kaimiņ, es tikai parādīju ceļu nomaldījušamies braucējiem un nācu apvaicāties, vai nav jūs izbiedējuši?

Vecais Stiebriņš kaut ko norūca pie sevis.

— Nu, iesim istabā, citādi ciema suņi pārtrūks, riedami.

— Vai zini, vecenīt, man šodien tāda dūša, ka izdzertu te ar kaimiņu kādu glāzīti. Vai nav kur palicis kādā mucinā no talkas?

— Kas tur vairs deva. Izdzēra sausu.

— Žēl... — vecais Stiebriņš nožāvājās, — bet uz tām nepatikšanām derētu gan kādu...

— Kaimiņ, neņemiet ļaunā, man līdzi vesels spainis mana paša jaunā brūvējuma. Es sabijos no svešajiem braucējiem un atstāju aiz vārtiem.

— Stiep tik iekšā! — Stiebriņš uzsita Miķelim uz pleca. — Ek, tu tāds diedelnieks!..

Glāzes pildījās, un putas kāpa pār malām. Miestiņš bija salds un stiprs.

— Lūk, šitāds ir alus, bet ne tāds kā...

Stiebriņu māte neļāva vecajam izplāpāties līdz galam, lai notikušo nedabūtu zināt Miķelis.

Malvīna kaunīgi sēdēja un, **acis nenovērsdama no adāmā,** klusēja.

Miķelis atkal lika pirkstus uz ermoņikas kauliņiem. It kā šīvakara atmiņās kavēdamies, viņš spēlēja klusi un sērīgi...

— Miķelīt, vai tu nevarēji būt kārtīgāks cilvēks? — Stiebriņu māte iesāka runāt pirmā, kad Miķelis bija beidzis spēlēt.

— Vai tad es, māt, ko ļaunu daru, tikai te ar šo ermoņiku papriecinu...

— Jā, dēls, bet tevi par diedelnieku vien sauc.

— Sauc un pažēlo ar...

— Kas tā par žēlošanu, izsmiekls vien ir...

— Bet ko lai es daru, rauju pušu šo ermoņiku un sviežu kaktā?

— Esi prātīgs puisis, spiedies ciešāk pie mājas, pie zemes, apprecies un neviens tevi par diedelnieku nesauks.

— Apprecēties... ar ko?

— Ūjā, Miķelīt, tev meitas uz katra pirksta...

— Vai zini, Stiebriņu māt, es visas ciema meitas atdodu par vienu, un vēl visas tās, kuras nemaz nepazīstu, lai tikai dabūtu to, kas manai sirdij mīļa.

Vecais Stiebriņš nokrakstējās un pielēja miestiņu.

— Nu, dēls, kur tad tāds eņģelis ir, kura dēļ tu tā trako un mocies?

Miķelis paskatījās uz Malvīnu, un tai mirklī viņu skati krustojās.

Māte to redzēja un sakustējās krēslā.

LIEPENIETIS

Dienas

Es negribu no dzīves
Sev vairāk ītneko:
Man devusi tā dienas,
Šo balvu skaistāko.

Un kamēr vēl es draugos
Ar dienām varu būt,
Nekā nav brīnišķāka,
Ko varētu vēl gūt.

—×—

Miķelis brīdi klusēja, bet tad satvēra abu veco rokas.

— Eņģelis, kura dēļ es atdotu visu, aug jūsu pašu paspārnē.

— Ko nu, dēls, slikts tu nemaz neesi, tikai tāds viegls, kā spalva un ātrs kā vējš...

— Nu, tad ļaujiet man iet kopā ar šo zemes eņģeli un es piesiešu savus nemiera spārnus zemei. Ļaujiet man to...

— Ko es tur, lai paši jaunie izšķiras... — Vecais Stiebriņš atmeta ar roku.

Tai pat mirklī Miķelis ar Malvīnu draudzīgi sadevās rokām.

Ārā bija sacēlies vējš un sita logā ar ābeles zaru, bet jaunā pāra tas netraucēja...

Rakstniecība un māksla

Tēlnieks veido pieminekli kritušiem izplētņu lēcējiem Kretas salā.

* Goethe's kopotos rakstus sešos sējumos K. Raudives redakcijā izdos K. Rasiņa apgāds. Minētais apgāds sagatavo arī Fr. Nietzsche's rakstus četros sējumos un Senekas un Schopenhauer'a rakstus, katru vienā sējumā.

* Zenta Mauriņa sakārtojusi jaunu eseju krājumu «Prometeja gaisma». Krājumu izdos K. Rasiņa apgāds.

* Doc. Kārlis Kārkliņš sarakstījis monografiju par Rūdolfu Blaumani.

* K. Rasiņa apgādā iznāks spāņu rakstnieka M. Servantesa «Parauga noveles». Grāmatu tulkojis K. Raudive.

* Zinaīda Lazda kārto jaunu dzejolu krājumu «Ziemas dzejas».

* Pazīstamās igauņu komponistes Miina Närma (Hermann) pieminas komiteja nodomājusi Pērnavā Rīgas ielas un mirušās komponistes vārdā nosauktā laukuma stūrī novietot pieminekli viņas piemiņai. Šim nolūkam uzsākta ziedojumu vākšana. Šinīs dienās Endlateātrī sarīkots lielāks koncerts, kura tīrais ienākums tāpat nāks par labu pieminekla celšanai.

* 12. igauņu dziesmusvētkiem, kas notiks nākošā gadā un ar kuriem igauņu tauta izsaka pateicību par atbrīvošanu no boļševiku jūga, līdz šim jau pieteikušies 637 kori un orkestri ar kopskaitā 18 400 dziedātājiem un mūzikantiem. Tas ir tikpat daudz, cik agrāk piedalījās visplašākos igauņu dziesmu svētkos un šis skaitlis pierāda, cik plaša interese valda par šo sarīkojumu. Lielāko dalībnieku skaitu pieteic Virumaa apriņķis. Koru mēģinājumi jau visur uzsākti un iesākti arī pārējie priekšdarbi dziesmu svētku sarīkošanai.

* Rēveles jūrniecības mūzejs, vienīgais tāda veida mūzejs Baltijas telpā, atrada sev jaunas telpas pilsētas vēsturiskā mūzeja ēkā. To jau tuvākā nākotnē atvērs publikas apskatei. Mūzejs sniedz plašu pārskatu par igauņu jūrniecības attīstību sākot ar 1864. gadu, kad Ainažos atklāja pirmo jūrskolu Baltijā.

GRĀMATU GALDS

Žurnāla «Satiksme un Technika» novembra (11) nru ievada būvinženiera Fr. Efferta raksts «Latgales augstienes ezeru ūdens spēki», ko jau tuvāk esam apskatījuši «R. Z.» pag. nrā: Seko Dr. inž. J. Caunes apcerējums «Lielu ātrumu vilcieni» un inž. J. Leimaņa «Ceļš lielu ātrumu vilcieniem». Būvinž. A. Dubults raksta par mašīnām zemesdarbu izdarīšanai, inž. E. Jirgensons par spēkratu gāzģenerātoriem, inž. mech. N. Vedēls par automobiļu remontu kara apstākļos, bet inž. mech. A. Dumpis salīdzina benzīna un gāzu dzinējus. Daugavpils ūdens apgādi un tās uzlabošanas iespējas apskata būvinž. A. Durbachs. Žurnālā daudz ilustrāciju, bagāta chronikas un informācijas daļa.

Žurnālu «Satiksme un technika» 1943. gadam interesenti vēl var pasūtīt, iemaksājot naudu Technikas un Satiksmes ģenerāldirekcijas izdevniecības pasta tekošā rēķinā Nr. 370. Gada abonements maksā RM 7.20, pusgada — RM 3.60.

HUMORS

Kāda kundze pie miesnieka nopirkusi gaļas gabalu ar visiem kauliem un līdz tos druscin sasmalcināt. Miesnieks saka māceklim:

— Ej, Pēter, sacērt kundzei kaulus!..

*

— Nespiedieties pirmais pie letes, jūs ienācāt vēlāk, jums tādēļ jānostājas rindas galā kā pēdējam.

— Cienītā, tas nav iespējams: tur jau kāds stāv kā pēdējais rindas galā.

Pagastu vecāko apspriede

Ceturtdien Rēzeknes apriņka vecākais P. Vepers bija aicinājis uz plašāku darba sēdi apriņka pagastu vecākos, vecāko agronomu Fr. Butneru, apriņka lopkopības inspektoru A. Lāčkāju un apriņka skolu dzīves vadītāju J. Andriņu. Sēdē ieradās arī apriņka saimnieks Baudisch's.

Atklājot sanāksmi apriņka vecākais uzsvēra, ka tā domāta svarīgu saimniecisku jautājumu pārrunām.

Runājot par otrā perioda malšanas kartiņu izsniegšanu lauksaimniekiem, apriņka saimnieks norādīja, ka saimniecībās, kur izkultās maizes daudzums ir tik vien liels, ka pietiktu tikai savas saimes iztikai, — izņēmuma kārtā izsniedzamas II perioda malšanas kartiņas. Tāpat tās izsniedzamas arī tām saimniecībām, kuras nodevušas pārpalikušās maizes daudzumus. Šis izņēmums pielaists vienīgi Latgalē, pārējos novados malšanas kartiņas var saņemt tikai tie lauksaimnieki, kas izpildījuši maizes nodevas vismaz par 50%.

Apriņka saimnieks vēl norādīja, ka tie lauksaimnieki, kas no 1941. g. 1. janv. līdz 31. dec. būs nodevuši 50 kg sviesta no govs, saņems atļauju samalt 50 kg lopbarības labības.

Ir daudz tādu neapzinīgu lauksaimnieku, kas snieguši nepareizus datus sējumu aptaujas lapās un pat tās grozījuši. Līdzīgos gadījumos turpmāk tādus lauksaimniekus uzaicinās pagasta valdē un nopratinās apriņka saimnieka klātbūtnē. Ja trūks attaisnojošu ziņu, lauksaimniekiem atņems zemi un nodos Domēņu pārvaldei, bet pašu īpašnieku ar ģimeni novietos darba nometnē.

Līdz 14. nov. dzirnavās nodotie labības daudzumi atļauti pārstrādāšanai, neprasot 50% nodevas izpildīšanu. Pēc 15. nov izsniegtās malšanas kartiņas jāsavāc pagasta valdē. Tās izsniedzamas tikai pēc stingras pārbaudes, saskaņā ar noteikumiem.

No vietām ienākušas sūdzības, ka patērētāju b-bās nelaipni izturās pie nodevu pieņemšanas un nepareizi apkalpo, ņemot augstāku nodevu %%, kā tas atļauts. Pagastu vecākie ziņoja, ka kartupeļus pieņemot, no svara atrēķinā pat līdz 30%, neļaujot lauksaimniekiem celt iebildumus. Apriņka saimnieks norādīja, ka reizi par visām reizēm jāzina, ka zemnieki nav priekš darbiniekiem, bet darbinieki priekš zemniekiem. Pret zemnieku jāizturās ar cieņu, jo tas ar savu ražeņo darbu ir otrais frontes cīnītājs. Nodevas pieņemot un apkalpojot, darbiniekiem jāizturās pret zemniekiem ar laipnību un taisnīgi. Ienākušas sūdzības, ka vairāk kā 100 Ružinas pagasta lauksaimnieki — nodevu pildītāji ar visiem vezumiem aizbraukuši mājās, jo Maltas pat. b-bas darbiniekiem pieņemšanas laiks beidzies. Šādi gadījumi nedrīkst atkārtoties! Pret nolaidīgiem un neapzinīgiem darbiniekiem vērsīsies ar visu kara laika stingrību un bardzību, uzsvēra apriņka saimnieks.

Apriņka vecākais agronoms Fr. Butners ziņoja par kulšanas stāvokli apriņka pagastos. Neskatoties uz grūtībām, vēl atļauts neliels daudzums degvielu, kuras sadalīs rajonu agronomiem labības kulšanai. Runātājs izsaka cerību, ka rajona agronomi kopā ar pagastu vecākiem stingri raudzīsies, par degvielu taisnīgu sadalīšanu. Gadījumos, ja kūlēji no lauksaimniekiem pieprasītu eļļu, par to nekavējoši jāziņo vecākam agronomam, jo mašīnu eļļas pietiekoši. Kulšanas darbi labi pavirzījušies uz priekšu. Visvairāk izkults Rēznas, bet mazāk Makašēnu pagastā.

4., 5. un 7. decembrī notiks zirgu apskate Stirnienē, Viļānos, Maltā un Rēzeknē.

Skolu dzīves vadītājs J. Andriņš apspriedes dalībniekus iepazīstināja ar sarīkojamās mākslas un amatniecības izstādes eksponātu pieteikšanas kārtību.

Apriņka lopkopības inspektors A. Lāčkājs nolasīja apriņka vecākā rakstu par labības devu tīrasiņu zirgiem - rikšotājiem un pārējiem vaislas lopiem. Piegriežama vislielākā vērība jaunlopu audzināšanai.

Sanāksmi slēdzot, apriņka vecākais vēl norādīja par visāda veida ziedojumu vākšanu caur Tautas Palīdzību. Silti atbalstāmas daudzbērnu ģimenes, jo tās ir mūsu tautas nākotne. Trūcīgākās ģimenes atbalstāmas ar naudas un mantu pabalstiem. Tāpat jāatbalsta brīvprātīgo ģimenes, jo ziedojumam jādod pretī ziedojums. Jāpiegriež liela vērība tīfa slimnīcām un atutošanas ierīcēm, lai tām nekad netrūktu dedzināmās malkas. Dedzināmā malka jāsagatavo arī lauksaimniekiem.

Līdzīga darba sēde notika arī Varakļānos, kur bija ieradies apriņka vecākais P. Vepers un apriņka vec. inspektors J. Audze. Sanāksmē piedalījās Varakļānu, Stirnienes, Atašienes, Viļānu, Galēnu un Barkavas pagastu pašvaldību darbinieki.

Godalgotie linu audzētāji

Rēzeknes apr. Silajāņos notikušās linu dienas atrada lauksaimnieku starpā lielu piekrišanu. Linu kulstāmo ratu demonstrēšanā piedalījās 60, bet linu skatē ap 350 lauksaimnieki.

Bez normāltipa kulstāmā rata tika demonstrēts lauksaimnieka Leopolda Ungera — izgudrots pašdarināts rats, kuru lieto dzenot ne tikai ar kājas palīdzību, bet arī ar gepeli, pievienojot pie linu malamās mašīnas malšanas laikā.

Pārbaudot linu kulstīšanas prasmi izrādījās, ka lauks. A. Saltans un L. Ungers ir ļoti labi linu kulstītāji un ar ratu palīdzību izkulsta ne tikai pašražotos linus, bet piepalīdz arī kaimiņiem.

Starp citu, L. Ungers ir labs meistars arī apavu pagatavošanā no auklām un savus paņēmienus viņš demonstrēja arī apskates laikā.

Linkopības speciālists, Linu un kaņepāju monopola pārstāvis un rajona agronoms sniedza norādījumus linu audzēšanā, šķiedras apstrādāšanā un linu savākšanā. Pirmās godalgas par liniem saņēma: Šaltans Antons, Silajāņu Pizanos, Jeršovs Savelijs, Silajāņu Kairīšos, Patrejevs Afanasijs, Silajāņu Puščā. Par linu izstrādājumiem: Šaltans Staņislava, Tēviņš Veronika, Šilba Staņislava, Vaičuks Franciska, Judovs Zofija, Gružins Apolonija, Jeršova Jevdokija, Jakubans Antonina un Gžibovskis Tekla.

Līdzekļus godalgām deva Linu un kaņepāju monopols un Maltas patērētāju biedrība.

Apskati apmeklēja arī apriņka saimnieks Baudiša k-gs, kurš ļoti atzinīgi izteicās par izstādītajiem eksponātiem un kā atzinību katrai izstādītājai piešķīra 1 l petrolejas un vislabākajām rokdarbniecēm kā papilddevu vēl ziepes.

Izsituma tīfs — ļoti bīstama un grūti dziedināma slimība — Sargies

Rēzeknes apriņķī Tautas Palīdzībai saziedots

Lielajā Tautas Palīdzības naudas ziedošanas akcijā no 18.—25. oktobrim Rēzeknes apriņķī saziedots RM 14.963,23. Rēzeknes pilsētā ar listēm iestādēs ziedots RM 3.419,48 ar bundžiņām RM 2.087,89. Rēzeknes apriņka pagastos čaklākie ziedotāji bijuši Varakļānos — RM 1.195,65. Maltā — RM 1.131,08, Sakstagalā — RM 1.107,96, Viļānos — RM 1 080,38, Ružinā — RM 1.023,60 un Atašienes pag. RM 973,55. Visiem ziedotājiem un ziedojumu vācējiem Tautas Palīdzības Rēzeknes apr. un pilsētas organizācija izsaka sirsnīgu paldies.

SABIEDRISKĀ DZĪVE MALNAVĀ

Sabiedriskā dzīve malnaviešiem nekad nav bijusi par slogu, arī tagad grūtajos kara apstākļos tie rosīgi darbojas. **Visaktīvāk strādā** literārais pašdarbības pulciņš, kas nodibināts pie Malnavas Tautas Palīdzības Katrā svētdienas pēcpusdienā notiek pulciņa kārtējās nodarbības — sanāksmes, kurās lasa referātus par jaunāko mūsu literatūru. Pulciņa sanāksmēs nolasa un arī kritizē pašu audzēkņu iesniegtos darbiņus, tā izvēršot šo nodarbību par visinteresantāko sanāksmes daļu.

Lai jaunie rakstītāji varētu mazliet vairāk izkopt savas spējas, literārais pulciņš ir uzņēmies skolas žurn.—«Censona» izdošanu. Ja neradīsies nepārvarāmie šķēršļi, tad sirmais «Censonis» Malnavu apciemos ap Ziemassvētkiem.

*

21. novembrī malnavieši pulcējās skolas zālē, lai noklausītos audz. Ev. Liepiņa referātu «Vasaras prakse Lielvācijā.» 1942. g. pavasarī uz Lielvāciju no malnaviešu saimes aizbrauca 11 zēni un 2 meitenes. Ar lielu atziņu pūru visi ir atgriezušies dzimtenē un turpina savas iesāktās dzīves gaitās. Noslēgumā noklausījamies koncertu, ko atskaņoja skolas orķestris.

A. L.

PILNPIENS NO VARAKĻĀNIEM UN VIĻĀNIEM

Pēdējā laikā Rēzeknes pilsētā radušies lielāki traucējumi pilnpiena sagādē, tā ka nav bijis iespējams to izsniegt pat bērniem un mātēm. Slimnīcu paplašināšana, skolas bērnu ēdināšana un jaunu ēdienu veikalu atvēršana pilnpiena patēriņu tikai pavairos. Tāpēc Rēzeknes piensaimniecības savienība noorganizējusi pilnpiena piegādi arī no Viļāniem un Varakļāniem. Pēdējā laikā pilnpienu pieved arī no Dricēnu piensaimnieku sabiedrības.

PĀRTIKAS KARTĪŠU KUPONI JĀGLABĀ DROŠĀ VIETĀ

Pēdējā laikā vairākos pārtikas veikalos sākuši zust pārtikas kartīšu kuponi un nauda. Tāpēc Kriminālpolicijas vadība aicinājusi veikalniekus, kas tirgojas ar normētām pārtikas precēm, pārtikas kartīšu kuponus un naudu pēc veikalu slēgšanas atstāt nedegamā skapī, vai citā noslēgtā vietā. Turpmāk veikalniekiem, kas pieteiks pārtikas kartīšu kuponu zādzības, kriminālpolicija vairs nekādas apliecības neizsniegs, bet pret viņiem ievedīs izziņu par nolaidību.

Smiltājā guldīts kārtības sargs

23. nov. Balvu ev.- lut. draudzes kapsētā guldīja Rugāju pag. policijas kārtībnieku V. Serdeņu, kurš cīņā ar bandītiem 29. oktobrī ievainots un Balvu slimnīcā no ievainojumiem 16. novembrī miris. Pēc nelaika sēro atraitne, mazs bērns, vecāki un citi piederīgie, tāpat arī plašā policijas darbinieku saime, kura Serdeņu atcerēsies kā priekšzīmīgu līdzdarbinieku un labu cilvēku. Nelaiķi izvadīt bija pulcējušies viņa darba biedri un iestāžu vadītāji ar darbiniekiem. Kapos izjustus atvadvārdus sacīja iecirkņa priekšnieks V. Celms, cildinot Serdeņa nopelnus darbā un nolika piemiņas plāksni un vaiņagus no apriņka priekšnieka V. Häznera un policijas 2. iecirkņa. Vaiņagu nolika arī vācu karaspēka vienība un iestādes. Aizgājēja kapa kopiņu klāja daudzi skaisti vaiņagi. Garīgo aktu izpildīja mācītājs A. Abakuks.

*

ACS «Atpūta un Dzīvotprieks» Balvu jauktā korī pieteikušies 65 dalībnieki. Korī diriģēs K. Stradiņš. Drāmatiskā kopā pieteikušies 48 dalībnieki. Drāmatisko kopu vadīs Ed. Rozens. Koris un drāmatiskā kopa jau uzsākuši darbu. Par ACS «Atpūta un Dzīvotprieks» referentu Balvu pilsētā un pagastā iecelts A. Ausejs. Par šacha referentu iecelts A. Salinieks.

KONCERTS DRICĒNOS

Rēzeknes apriņka priekšnieka A. Eichela ierosinājums policijas darbiniekiem rīkot laukos kultūrāli sabiedriskus vakarus ar pašu spēku piedalīšanos radījis dzīvu atsaucību. Līdz šim jau sarīkoti apm. 10 Rēzeknes apriņka priekšnieka orķestra koncerti. Arī Dricēnu palīgpolicijas darbinieki 28. novembrī Dricēnu pamatskolā rīkoja koncertu. Rēzeknes apriņka priekšnieka orķestris adm. kpt. Imaka vadībā atskaņoja vācu un latviešu mūziku darbus. Koncertu kuplināja Dricēnu koris un Rēzeknes apriņka policijas darbinieku dubultkvartets K. Fabrika vadībā. Referātu «Darbs cīņai un uzvarai» nolasīja K. Fabriks.

RĒZEKNES ALUS DARĪTAVA
no lauksaimniekiem
iepērk miežus
Nodoto miežu daudzumu ieskaita valstij nododamā normā.

Rēzeknes I stacijas vajadzībām
tiek iepirktas
BĒRZA SLOTAS
katrā vairumā.
Maksā RM 0.30 gab. Piedāvāt Rēzeknes I stacijas priekšnieka kancelejā.
Rēzeknes I stacijas priekšnieks.

RĪKOJUMI UN PAZIŅOJUMI

KAUTU MĀJPUTNU NODOŠANA

Sākot ar 1. decembri, nododot kautus mājputnus savākšanas vietās, mājputni jānodot bez galvām, kājām un iekšām, izņemot kuņģi un aknas.

DARBA VIETĀM JĀPIEPRASA SVECĪTES ZIEMAS SVĒTKU SARĪKOJUMIEM

Uzņēmumi, kuri strādājošiem rīko Ziemas svētku eglītes, var šiem sarīkojumiem nepieciešamās svecītes pieprasīt ACS uzņēmumu apgādē, uzrādot svētku eglītes laiku un cik piedalīsies dalībnieku, (atsevišķi uzrādot strādājošos, to piederīgos un lūgtos viesus), Rīgā, Amatu ielā 3, 3. stāvā, tālr. 23779. Pēc 9. decembra iesniegumus nepieņems.

NORĀDĪJUMI DROGU AUDZĒTĀJIEM UN VĀCĒJIEM

Visas šai gadā ievāktās drogas, kuras vēl atrodās mājās, jāpārbauda. No tām vajadzīgie krājumi paturami savām vajadzībām līdz nākošai ražai, bet viss pārpalikums, lai nebojātos un neietu zudumā, jāpiesūta Farmacijas pārvaldes Ārstniecības augu uzņēmumam Rīgā, Mārstaļu ielā Nr. 7, tālākai sadalei un izvērtēšanai, jo tieši pašreiz, kad mazāk pieejami daudzi medikamenti un tējas, liela nozīme ir daudziem mūsu dziedniecības augiem. Lielākie drogu daudzumi piesūtami pa dzelzceļu, adresējot uzņēmumam uz staciju Rīga — Tirgus. Sīkākās paciņas līdz 20 kg var piesūtīt pa pastu. Uzņēmums pēc drogu pieņemšanas nosūta pienākošos naudu un uz vēlēšanos atpakaļ arī iesaiņojumu. Bez tam drogas uzņēmuma uzdevumā uzpērk daudzas patērētāju biedrības uz vietām. Magoņu, sinepju, koriandru un ķimeņu sēklas pēc izkulšanas jāpārtīra un, ja sēklas mitras, tās pāržāvējamas un piesūtamas uzņēmumam, jo glabājot mājās nepiemērotās telpās, sēklas var bojāties. Iestājoties ziemai vēl iespējams ievākt ienākušās melnās paegļu ogas. Paegļu ogas mazumā mēdz ievākt ar pirkstiem, bet šo darbu traucē asās skujas. Lai no tā izvairītos, iespējams arī ogas nopurināt no krūma, to purinot vai viegli sitot pa krūmu, ar nūju (tikai tā, lai netiktu aplauzti zari un bojāts krūms). Šai gadījumā zem krūma paklāj drēbi, uz kuras ogas sabirst. Gružus no ogām pa daļai var atdalīt ar vētījamo mašīnu. Ogas beigās vēl pārlasa ar rokām. Ogas rūpīgi žāvējamas, jo tās satur daudz ūdens. Ūdens izgarošanu no ogām traucē plānā vaska kārtiņa, kura apklāj ogas, sakarā ar to ogas žāvējamas ilgi zemā temperātūrā. Cena par žāvētām ogām kilogramā RM 0.70—0.80.

KURSI AMATNIEKIEM

Latvijas saimniecības kamera tuvākā laikā Rīgā rīkos šādus kursus: kalēja, atslēdznieka, mechaniķa, smalkmechaniķa, kurpnieka, virsutaisītāja, radiomechaniķa, miesnieka, maiznieka, konditora, drēbnieka, adītāja, audēja, kažokņieka, mēbeļu, galdnieka, mūrnieka, namdara un podnieka amatu teorētisko zināšanu, vispārīgo zināšanu, kā arī virsutaisītāja un kurpnieka amatu praktisko darbu kursus. Mācības kursos paredzētas vakaros 2—3 reizes nedēļā. Mācības maksa RM 10.

Bez tam visos augšminētos amatos paredzēti arī dienas kursi provinces amatniekiem, kuros mācības notiks katru dienu un ilgs apm. 3 nedēļas. Kursu mācības nauda tāpat RM 10.

Pēc kursu beigšanas notiek pārbaudes pie pārbaudes komisijas, kurā ir Latvijas saimniecības kameras pārstāvji — amata meistari. Pārbaudi sekmīgi izturējušie saņem apliecības. Pie amatu zeļļu vai meistaru pārbaudes, kursos izturētā pārbaude tiek ieskaitīta un kandidātiem attiecīgos vispārīgos vai amata teorētiskos priekšmetos pārbaude vairs nav jātur.

Uz visiem augšminētiem kursiem pieteikšanās līdz š. g. 10. decembrim Amatniecības galvenā daļā Rīgā, M. Kalēju ielā Nr. 21—3, tālr. 30340. Par kursu sākumu pieteikušies kursanti saņems savlaicīgus paziņojumus.

Uz lielceļa starp Pūpolu staciju un Prezmiem 28. nov **pazaudēts** lietots **KAŽOKS** ar drēbi. God. atradēju lūdzu nodot Rēzeknē, Dzirnavu ielā 2. Atradējam labi atlīdzināšu.

APKOPĒJA vajadzīga 3 reizes nedēļā uz dažām stundām. Pieteikties R. Blaumaņa ielā 10-a, dz. 1.

Nozaudēta

ROKAS SOMIŅA ar dokumentiem: apgādes grāmatiņu, pārtikas, apavu un ziepju kartiņām uz Veras Tichonenko vārda, kā arī RM 17.— naudas un spogulis. Dokumentus lūdz nodot Rēzeknē, Liepājas ielā Nr. 19.

«REZEKNES ZIŅAS»

Lauku dzīvei

Nr. 93. Trešdien, 1942. g. 2. decembrī.

Lauksaimniecibas kultūras celšanai

Ošupes valsts izmēģinājumu stacija un saimniecība

Lauksaimnieciskās labklājības pacelšana lielā mērā atkarīga no augstvērtīga sējas materiāla, jo labas ražas iegūšanai nepieciešama laba, selekcionēta sēkla. Par to jau kopš 1925. gada Latgales novadā rūpējas Ošupes valsts izmēģinājumu stacija, kas ierīkota Vidsmuižas (Galēnu) centrā. Tās vajadzībām nodota 213 ha liela zemes platība, no kuras 50 ha meža, 100 ha aramzemes, 45 ha pļavas un ganības un 15 ha nederīgas zemes (ēkām, grāvjiem, ceļiem). Zeme viscauri vidēji smaga, mālaina smilts vai smilšains māls. Virskārta pietiekoši bieza un, pateicoties labai mēslošanai un zemes apstrādāšanai, tās fizikālās īpašības samērā labas.

Izmēģinājumu stacijas dzīvojamās un saimniecības ēkas atrodas ļoti labā stāvoklī, jaukā vietā, netālu no Galēnu bieži apdzīvotās vietas, pie skaistā Vidsmuižas parka.

Ošupes valsts izmēģinājumu stacijas direktoru agr. Lesiņu sastopu kancelejā pie darba galda, kur tas kopā ar stacijas saimniecības vadītāju Lapu pārrunā svarīgākos saimniekošanas jautājumus. Paskaidrojis savus aviņnieka nolūkus, — apsēstos un klausos direktora stāstu par izmēģinājumu stacijas darbu un uzdevumiem.

— Izmēģinājumu stacijas uzdevumi plaši un atbildīgi, — viņš saka, — jo tā kalpo lauksaimniecības kultūras celšanai. Stacijas darbs galvenā kārtā balstās uz jaunu kultūraugu šķirņu radīšanu un veco uzlabošanu, piemērojot tās mūsu klimatiskajiem apstākļiem, tāpat arī pareizākā sējas laika un veida noskaidrošanai. Šogad pavisam izdarīti 55 dažādi izmēģinājumi, no kuriem kara apstākļu ietekmē veselas 14 izmēģinājumu grupas izdarītas priekš tam, lai noskaidrotu, kā pašu līdzekļiem saimniecībā saražot vairāk olbaltumvielu. Šim nolūkam Jāņu rudzi sēti kopā ar ziemas vīķiem, kas novācot konservēti — ieskābēti, lai pēc tam tajos noteiktu olbaltumvielu saturu. Plašs darba lauks izmēģinājumu stacijai radies ar Vācijas kultūraugu šķirņu noderības pārbaudi, mūsu klimatiskajos apstākļos. Izmēģinājumu stacijā šim nolūkam no Lielvācijas ienākuši lini, kvieši, auzas, kartupeļi, cukurbietes, pļavu zāļu sēklas etc. Ošupes valsts izmēģinājumu stacija ir vienīgā Latvijā, kurā izmēģinājumus izdara arī linkopībā. Sevišķi ievērojami kļuvuši šeit izaudzētie Latgales garšķiedrainie lini, kas lielā šķiedras satura dēļ ieguvuši lielu popularitāti. Bez tam izmēģinājumus izdara arī ar kanepēm, koksagizu, magonēm, tabaku un c. kultūraugiem.

Par stacijā izaudzētās tabakas «vareniību» dabūju pārliecināties arī pats. Un tiešām, tā nav sliktāka par fabrikā pārstrādāto tabaku.

Pie Ošupes valsts izmēģinājumu stacijas pastāv arī plaša, labi nostādīta saimniecība. Par tās līdzšinējo darbu un uzdevumiem labprāt pastāsta saimniecības vadītājs Lapa.

— Izmēģinājumu stacijas saimniecības uzdevums ir pārbaudīt stacijā izaudzēto šķirņu noderību un rādīt apkārtnes lauksaimniekiem modernas saimniekošanas panākumus, — saka saimniecības vadītājs. — Tādēļ arī esam centušies pēc iespējas visus darbus saimniecībā mechanizēt, līdz minimumam samazinot cilvēku darba roku nepieciešamību.

Par to liecina šķūnī novietotās lauksaimniecības mašīnas un darba rīki, starp kuriem netrūkst arī traktora, kūlīšu sējēja, zirgu rušinātāja sakņu apkopšanā un citu lauksaimniecības mašīnu. Labības kulšanai saimniecībā ir sava kuļammašīna un tvaika lokomobile, kas šoruden kulšanas darbos palīdz arī apkārtnes saimniecībās. Bez tam saimniecībā ir savs zāģu gaters, kas veic dažādus kokmateriālu zāģēšanas darbus saimniecībā. Elektriskās gaismas ražošanai pēdējā laikā uzstādīts arī sūcgāzes motors, kas dod gaismu izmēģinājumu stacijas un saimniecības ēkām, tāpat arī dzinējspēku — darbnīcām un gaterim.

Jautāts par izmēģinājumu stacijas saimniecības lauksaimniecības virzienu, saimniecības vadītājs pastāsta:

— Kā jau izmēģinājumu stacijas saimniecībā, galvenais lauksaimniecības virziens ir graudkopība. Bet tā kā viena saimniecības nozare bez otras nevar pastāvēt, jo tās savā starpā nesaraujami saistītas, svariga loma piegriezta arī lopkopībai un dārzkopībai.

Apskatot moderni iekārtoto kūts ēku ar daudzajiem stalļiem un uzbraucamo tiltu, jāsecina, ka lopkopība tiešām labi nostādīta. Un kā gan citādi, jo graudkopība bez lopkopības nevar pastāvēt. Labu ražu iegūšanai nepieciešams laukiem krietns kūtsmēslu devums. Stacijas saimniecībā tādēļ arī govju varens pulks — 36 slaucamas un 27 teļi un jaunlopi, un visas tās Latvijas sarkanraibās. Govju caurmēra izslaukums 1939./40. g. bija 4245 kg piena ar 3.96% tauku saturu un 193 kg sviesta no govs. Labākā govs devusi 6373 kg piena gadā ar vidējo tauku saturu 4.3% un sviesta daudzumu — 316 kg.

— 1941. saimniecības gads lopkopībā raksturīgs ar mazliet samazinātu barības devu, — stāsta saimniecības vadītājs, — kādēļ arī piena un sviesta raža nedaudz zemāka. Šai gadā caurmēra izslaukums no govs bija 3582 kg piena ar 4.15% tauku un 171 kg sviesta. Neskatoties uz samazināto barības devu, labākā govs Natte, L. sarkanraibā, deva gadā 5032 kg piena ar 4.10% tauku un 238 kg sviesta. Spēkbarības atvietošanai esam šoruden sagatavojuši 80 m³ skābbarības. Kartupeļu sutināšanai šovasar izbūvējām 13 m³ lielu tvertni. Taupīgi un ar apdomu saimniekojot, visas kara laika grūtības iespējams pārvarēt, arī lopkopībā.

Ošupes valsts izmēģinājumu stacijas saimniecībā pastāv arī plašākā cūku audzētava Latgalē. Galvenā vērība pievērsta vaislas sivēnu audzēšanai, kādēļ saimniecībā pēdējā gadā bijušas no 11—13 sivēnu mātes un 2 kuiļi. Ar vaislas sivēniem saimniecība apgādā plašas apkārtnes lauksaimniekus. Bez sugas sivēniem stacijas saimniecība pārdod arī sugas bullīšus un teliteš. Sugas bullīši pārdoti pat Ventspils, Bauskas un Jelgavas novada lauksaimniekiem.

Saimniecībā ir 11 darba zirgi un 1 vaislas ērzelis.

Runājot par laukkopību un graudkopību, saimniecības vadītājs Lapa pastāsta, ka maizes labībai — rudziem un kviešiem ierādīti 2 lauki. Augseka uzstādīta pēc 9 lauku sistēmas, stingri ievērojot augu maiņu. Augsekā papuve izmesta, pirms rudziem sēj linus, ātrās auzas un miežus, un stāda diedzētus kartupeļus; 2. lauks aizņemts ar ziemājiem, 3. — ar vēlo āboliņu; 4. sēj auzas, linus, miežus un Ceturtdienas zirņus; vēl seko otrs ziemāju lauks, pēc tam 6. lauks atkal aizņemts ar āboliņu (agro); 7. seko sakņaugi un kartupeļi; 8. — vasaras kvieši un mieži un 9. laukā — kartupeļi, zaļbarība. Vislielākā platība šogad bijusi apsēta ar ziemājiem 11 ha, liniem 10 ha, kartupeļiem 8.5 ha, runkuļiem 8 ha un miežiem 8 ha. Šoruden ziemāju sējumu platība ievērojami paplašināta un sasniedz 20 ha. Pateicoties labai augu maiņai, augstvērtīgam sējas materiālam un zemes mēslošanai, laukaugu un sakņaugu ražas saimniecībā ievērojami pārsniedz caurmēra ražas. Neskatoties uz mākslīgo mēslu trūkumu, kas saņemti tikai izmēģinājumu uzturēšanai, arī šoruden ražas ir augstas. Vislielākais birums bijis ziemas kviešiem 26 kv no ha. Tad seko vasaras kviešiem — 27 kv. no ha, zirņiem un miežiem 22 kv. no ha, un rudziem — 19 kv. no ha. Labas ražas iegūtas arī no kartupeļiem un sakņaugiem.

Lai gan saimniecībā visi darbi pēc iespējas uzlaboti, samazinot cilvēka darba roku nepieciešamību, tomēr izmēģinājumu stacijā un saimniecībā pavisam nodarbināti 114 cilvēki, no kuriem strādnieki — Mozuls, Puduls un Ād. Dūrens te strādā jau 15 gadus.

Ārā jau liela tumsa, kad atvados no laipnā izmēģinājumu stacijas direktora agr. Lesiņa un saimniec. vadītāja Lapas, lai dotos mājup, bet stacijas pagalmā un saimniecības ēkās vēl valda darba rosība.

A. K.

Augļu koku aizsargāšana pret nosalšanu un apsalšanu

Augļu koki ziemā izsalst, 1) ja koku suga un šķirne ir sala neizturīga un nepiemērota vietējiem apstākļiem; 2) dārza kopēja nepareizas un neizprastas rīcības dēļ un 3) izņēmuma laika apstākļu dēļ. Apskatīsim katru gadījumu atsevišķi:

Daudzi augļu dārzu un kokaudzētavu īpašnieki aizraujas, stādīdami gleznas, vietējiem klimatiskiem apstākļiem nepiemērotas šķirnes. Sevišķi neizturīgas pret salu ir šķirnes ar garu augšanas laiku, kuras mūsu īsajā vasarā nepaspēj līdz rudenim nobriest un ziemā, iestājoties stiprākam salam, nosalst, vai labākā gadījumā stipri apsalst. Lai no tā izbēgtu, dārzos jāstāda sala drošas šķirnes un jārada labi augšanas apstākļi.

Daudzos gadījumos ziemā augļu koki apsalst dārza kopēja nepareizas rīcības dēļ. Tā, mēslojot augļu kokus vasaras otrā pusē ar slāpekļa mēsliem, augļu koki turpina augt līdz vēlam rudenim, līdz sala iestāšanai nenobriest un ziemā nosalst. Lai to novērstu, koki jāmēslo tā, **lai slāpekļi augļu koki varētu izmantot galvenā kārtā pavasarī un vasaras pirmā pusē**, bet vasaras otrā pusē jāgādā, lai koki varētu noslēgt augumu, nocietināties un sagatavoties ziemai. Tādēļ, ja dārzus mēslo ar kūtsmēsliem, tie iestrādājami rudenī. Pavasarī drīkst mēslot tikai ar satrūdējušiem mēsliem. Ja augļu kokus mēslo ar kūts vircu, tad tā dodama agri pavasarī pirms pumpuru plaukšanas, jo tad līdz ar lapu plaukšanu saknes jau uzņem vircas slāpekli. Otru reizi ar atšķaidītu vircu var kokus liet pēc augļšu aizmēšanās. Spēcīgi augošus un neražojošus kokus nedrīkst mēslot ar slāpekļa mēsliem. Koku izturības iegūšanas nolūkā, vasaras otrā pusē jārūpējas, lai dārzs nebūtu par slapju. Liekais mitrums jānovada citā virzienā, piem., iesējot zaļmēslojumu.

Augļu koku izturību pret ziemas salu samazina arī kaitekļi un slimības, ja tos laikā neapkaro. Tādēļ kaitekļu un slimību apkarošanai jāpiegriež nopietna vērība.

Ar visu to, ka augļkopis rīkojās pareizi, var būt arī ārkārtēji gadījumi, kad arī vietējiem apstākļiem piemērotās šķirnes aiziet bojā. Tas notiek: 1) stiprā kailsalā, kā tas bija 1938./39. g. ziemā, kad kokaudzētavās izsala saknes un 2) temperātūrai krītoties nenormāli zemu, kā tas bija 1939./40. g. ziemā, kad ³/₄ no visiem Latvijā esošiem augļu kokiem aizgāja bojā.

Kailsalā cieš visvairāk jauno koku saknes, zemenes un gleznākās aveņu šķirnes. Kailsalu iepriekš paredzēt grūti. Lai nodrošinātos pret kailsala jauno iedarbību, zeme ap auga saknēm jānosedz ar kūtsmēsliem, labi izvēdinātu kūdru vai skujām. Jānosedz 15—20 cm. biezumā. Zemi nosedzot, jārēķinajās ar pelēm, kuras var ieviesties un apgrauzt augļu kokus, bet te ļoti labi var izlīdzēties, ja stumbra lejas daļas nozież ar pabiezu kalka javu, kurai pieliek govju mēslus, lai labāki turētos. Šo paņēmienu praksē esmu pielietojis ar labiem panākumiem. Noziešana jāizdara pirms sala, jo pretējā gadījumā kalkis atlobās un nokrīt.

Ziemas salā visjūtīgākie ir **jaunie augļu kociņi un ar pārliecīgām ražām novājinātie.** Jaunos augļu kociņus iespējams aizsargāt pret sala iedarbību, tos apsienot vairākās kārtās ar avīžu papīru, niedrēm, skujām, salmiem un cementa maisu papīra sloksnēm, atsevišķos gadījumos nosedzot visu stādu. Kā labs aizsardzības līdzeklis jāatzīst arī augļu koku kalkošana, nomiglojot visu koku, kam sevišķa nozīme agrā pavasarī, jo koki tiek pasargāti no straujām temperātūras maiņām.

R. Melups.

Vasks — biškopja zelts!

Biškopim svarīgi iegūt savā dravā ne tikai medu, bet arī tikpat svarīgu produktu — vasku. Ražotais vasks parasti atgriežās atpakaļ galvenā kārtā pašu dravā mākslīgo šūnu veidā. Liekas raizes vienam otram biškopim sagādā mākslīgo šūnu trūkums, kuras tirgū nopirkt vairs nav iespējams. Bet bez mākslīgām šūnām mūsdienu modernā dravniecība arī nav domājama. Te katrs biškopis sevi parādīs īstā vietā, ja savāks visas vecās šūnas, vaska lūžņus, jau gatavu vasku, kā arī pārpalikumus no šūnu izkausēšanas un nosūtīs pārstrādāšanai.

Veco šūnu pārstrādāšanu mākslīgās šūnās veic šūnu darbnīcas. Šūnas un vaski jāsūta darbnīcām jau tūlīp, negaidot pavasari, lai laikā saņemtu atpakaļ. Līdz šim vērota parādība, ka biškopji vecās šūnas pārstrādāšanai darbnīcām nodod pārāk vēlu — vasaras sākumā, kādēļ vasku darbnīcas, darbu sastrēguma dēļ, nepagūst līdz sezonas sākumam pārstrādāt un sūtītāji nesaņem mākslīgās šūnas laikā. Tad parasti vaina tiek uzvelta darbnīcām, kaut gan vainojami pie tā paši biškopji.

Pašlaik šūnas un vaskus pieņem nosūtīšanai pārstrādāt vai apmainīt gan biškopības sekcijas, gan patērētāju biedrības. Var sūtīt katrs biškopis arī tieši LGD biškopības piederumu apgādam Rīgā, Ļaudonas ielā 4-a, vai J. L. Akademijas mākslīgo šūnu darbnīcai Vecaucē un Vecbebru biškopib.—dārzkopības skolas šūnu darbnīcai Bebros.

Nododamos kartupeļus var uzglabāt līdz pavasarim

Sakarā ar Rēzeknes apriņķa vecākā rīkojumu un Rēzeknes patērētāju biedrības pieprasījumu, Kaunatas pagasta valde uzaicinājusi visus pagasta lauksaimniekus, uznākot siltākām dienām, bez kavēšanās piegādāt Rēzeknē un nodot Rēzeknes patērētāju b-bā kartupeļu nodevu. Kartupeļus pieņem parastā darba laikā. Tikai jāraugās, lai piegādājamie kartupeļi nesasaltu. Tiem lauksaimniekiem, kuri kartupeļus tagad nenodos, būs jānoslēdz ar Rēzeknes patērētāju biedrību līgums par kartupeļu uzglabāšanu līdz pavasarim. Tādā gadījumā lauksaimnieki būs atbildīgi par kartupeļu bojāšanos.

Jāzeps Broks

ZEME

I

Zeme pieder saules sistēmai. Šī sistēma tāpēc tā nosaukta, ka tās centrālais ķermenis ir saule. Saules sistēmas galvenās sastāvdaļas ir: saule, planētas, asteroīdas, meteori un komētas. Līdz šim pazīstamas šādas planētas: Merkurs, Venera, Zeme, Marss, Jupiters, Saturns, Urans, Neptuns un Plūtons.

Šoreiz apskatīsim planētu — zemi. Vārds planēta nāk no vārda «planeo», t. i. klejoju.

Šis nosaukums ir tāpēc, ka planētas nestāv uz vietas, bet gan ceļo ap sauli un griežas pašas ap savu asi. Kāda izšķirība ir starp planētu un zvaigzni? Teiksim, pie debess sfairas mēs redzam zvaigznes un planētas spožu punktu veidā. Zvaigznes ir tie spožie punkti, kas izdod gaismu pašas un mirgo, bet planētas pašas neizdod gaismu; spīd tikai tad, kad tās apgaismo citi ķermeņi, un planētu spīdums ir vienmērīgs — tās nemirgo, piem., planēta Marss Vispār, medz teikt, ka zvaigznes ar tumšiem ķermeņiem sauc par planētām.

Zeme ir maza daļiņa no saules sistēmas. Zemes vecumu rēķina uz 2 miljardi gadu, t. i. 2.000.000.000. Attāluma ziņā no saules pārējo planēšu starpā tā ieņem trešo vietu. Attālumu līdz saulei rēķina 150 miljonu km. Zemes lodes radijs ir 6.367 km, bet diametrs 12.734 km. Zemes lodes virsa aptver 510.000.000 kvadrātkilometru. Sauszemes uz zemes lodes ir ¹/₄, bet ³/₄ aizņem ūdens. Zemes lodes svars ir 5.958 triljoni tonnu. Zemes lodes masa ir $^{1}/_{330000}$ no saules masas, bet $^{1}/_{100}$ daļa no saules lieluma.

Zemes lode griežas pati ap sevi un ceļo arī apkārt saulei. Ap savu asi zeme apgriežas 23 stundās, 56 minūtēs un 4 sekundēs, t. i. apmēram 1 diennaktī, bet ap sauli 1 reiz apceļo 365 dienās, 6 stundās, 9 minūtēs un 9 sekundēs. Zemes ceļš ap sauli ir 931 miljonu km garš. Zeme apkārt saulei skrien ar tādu ātrumu, kas ir 30 reiz lielāks par lielgabala lodes ātrumu, t. i. apmēram 30 km vienā sekundē.

Lai gan zemes virsa nav līdzena, tomēr visumā zemei ir apaļa lodes forma. Ja mēs spētu zemi aplūkot no mēneša, tā izliktos mums tikpat apaļa kā mēness vai saule. Ka tas tā būtu, to liecina mums mēneša aplūkošana no zemes, lai gan virs mēneša ir vēl augstāki kalni kā virs zemes. Zemes garozas biezums ir apmēram 40 km, kas līdzinās olas čaumalas biezumam, salīdzinot ar olu. Zemes lodes iekšienē karstums ir 3.000—4.000 grādu pēc Celsija, to liecina karstie avoti un vulkāni, kuru izverdumi ir ap 1.200 grādu karsti; vispār, urbjoties zemes iekšienē, konstatēts, ka pēc katriem 30 m. zemes garoza ir par 1 grādu siltāka.

Apkārt zemes lodei ir apmēram 400 km bieza gaisa kārta jeb atmosfaira.

No Kanta un Laplasa laikiem, t. i. no 18. g. s. otrās puses, astranomijā jeb mācībā par zvaigznēm ir pieņemts uzskats, ka netikvien zeme, bet arī pārējās planētas ir saules meitas, t. i., ka tās atšķēlušās no saules. Uz to norāda 3 galvenie faktori: 1) planētas griežas ap sauli tādā, pašā virzienā, kādā griežas saule ap savu asi; 2) visas planētas riņķo ap sauli tādā pašā virzienā, kādā griežas saule ap savu asi, t. i. no rietumiem uz austrumiem un 3) planētas ceļo ap sauli pa vienu un to pašu plāksni, kura sakrīt ar saules ekvātora joslu.

Jau iepriekš minēju, ka no zemes līdz saulei vidējais attālums ir 150 miljonu km. Šis attālums visos gada laikos nav vienāds, piem., janvārī no zemes līdz saulei ir 147 miljoni km; jūlijā 152 miljoni km, bet vidēji, apmēram 150 milj. km. Tas ir tāds attālums, kuru var nobraukt 85 gados, 7 mēn. un 10 dienās ar tādu satiksmes līdzekli, kurš vienā stundā nobrauc 200 km.

*

Iepriekš minēto zemes lielumu lodveidīgo formu, griešanās ātrumu, riņķošanu apkārt saulei u. t. t. noskaidroja un aprēķināja tikai 19. g. s., bet pirms tam par zemi kā planētu bija dažādas domas.

Tāpēc secības kārtībā der apskatīt dažu astranomu un ģeogrāfu domas par zemi.

Pirmie, kas sāka plašāk interesēties par debesu spīdekļiem un vispār par pasaules uzbūvi, bija Mesopotamijas iedzīvotāji — senie babilonieši, kuru valsts — Babilona pastāvēja no apmēram 4. gadu tūkstoša priekš Kr. līdz 539. g priekš Kr. Babilonieši izgudroja kalendāru, kuru ar dažiem pārgrozījumiem lieto arī mūsdienās. Gadu viņi sadalīja 365 dienās, 12 mēnešos, dienu 24 st., stundu 60 min. u. t. t. Viņi ir devuši arī vēl tagad lietoto zvaigžņu sagrupējumu zvaigznājos (Vēža, Zivs, Auna, u. t. t.). Par zemi kā tādu viņi neko sevišķu nav atstājuši un vispār par saules sistēmu, jo tanī laikā nebija vēl piemērotu tālskatu un citu astranomijā vajadzīgo pētīšanas līdzekļu.

Vispār visas senās tautas, kas bija sasniegušas zināmu kultūras attīstības pakāpi, spriežot pēc to vēsturiskiem pieminekļiem, ir nodarbojušās ar astranomiju Ēģiptē, Indijā, Ķīnā u. c. jau ap 5.000. g. priekš Kr. bijušas astranomiskas observātorijas.

Ievērojamākos novērojumus astranomijā ir atstājuši senie grieķi. Viņi jau ir izteikuši domas par zemi, tās veidu, ceļu un t. t.

Pirmais bija Homērs, grieķu rakstnieks (9. g. s. pr. Kr.). Viņš zemi iedomājās vairoga veidā, kam apkārt milzīga upe - okeāns. Mēs zinām, ka visas upes ietek jūrās, bet Homērs domāja, ka visi ūdeņi salasās sauszemē, lai tecētu vēlāk avotu veidā. Jēdziens, par zemi kā vairogveidīgu ir bijis visām senām tautām.

Pitagors (6. g. s. pr. Kr.). Pēc viņa domām zeme ir lodes forma, jo tā esot viena no zvaigznēm un vispilnīgākā, jo lodei esot vispilnīgākā forma.

Eksantos (4. g. s. pr. Kr.). Zemes stāvoklis pasaules telpā jau noteikts no Eksantos laikiem. Viņš mācīja, ka zeme griežoties ap savu asi.

Aristotelis — seno grieķu filozofs (4. g. s pr. Kr.) izteica savas domas par zemi, ka tai esot lodveidīga forma.

Eratostēns (3. g. s. pr. Kr.) ir zīmējis daudzas kartes ģeogrāfijai. Viņa kartēm trūkst gradu tīkla. No viņa laikiem palikuši nosaukumi: ģeogrāfiskais platums, ģeogrāfiskais garums. Arī viņš ir iedomājies zemi lodes veida formā.

Archimeds (3. g. s. pr. Kr.). Arī viņam jēdziens par zemi ir bijis. To viņš iedomājās lodes formā. Viņš salīdzina zemi ar ūdens pilienu, kas arī ieņem lodes formu. Sākot ar Archimeda laikiem domas par zemi kā lodi ir valdošās filozofu domās (Grieķijā visus zinātniekus sauca par filozofiem).

Aristarchs (3. g. s. pr. Kr.) jau mācīja, ka zeme griežoties ap sauli. Pēc viņa domām, saule esot 7reizes lielāka par zemi (īstenībā 109 reizes). Viņš domāja, ka saule nevarot griezties ap zemi.

Ptolemejs bija slavens grieķu matemātiķis un astranoms. Viņš izveidoja 360° sistēmu. Viņš noteica ģeogrāfisko platumu un garumu visām ievērojamām vietām. Tas pēc viņa domām esot ģeogrāfijas uzdevums. Pēc viņa kartēm mācījās līdz 12. g. s.

Ptolemejs nodibināja «ģeocentrisko sistēmu». Geocentriskā sistēma ir tāda, ka pasaules centrā ir zeme. Ptolemejs arī tā domāja, ka centrā esot zeme un ap to riņķo 7 neredzamas saules. Šī ģeocentriskā sistēma bija valdošā līdz 19. g. s.

Koperniks bija polu zinātnieks (1473—1543.) Viņš nodibināja heliocentrisko pasaules sistēmu, publicējot savu rakstu 1539. g. Pēc tās viņš pasaules centrā nostāda sauli, pārējās planētas, tāpat arī zeme riņķo ap sauli.

Neskatoties uz to, ka šī sistēma tika uzstādīta